

1.03 Kratki znanstveni prispevek

UDK 77.03:314.151.3(430=163.6)

Prejeto: 17. 10. 2008

Hramba, popis in vsebinski pomen fotografskega gradiva pri slovenskih izseljenskih društvih v Nemčiji

DAŠA KOPRIVEC

mag. etnologije in sociologinja kulture, muzejska svetovalka, kustodinja za slovenske izseljence in zamejce
Slovenski etnografski muzej, Metelkova 2, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: dasa.koprivec@etno-muzej.si

IZVLEČEK

Prispevek govori o vlogi Slovenskega etnografskega muzeja v projektu Stanje arhivskega in muzejskega gradiva pri slovenskih izseljencih v Nemčiji. Predstavlja urejanje fotografskega gradiva s strokovno pomočjo muzeja v nekaterih slovenskih društvih v Berlinu in Stuttgartu, problematiko tovrstnega urejanja in pomen. Poudarja velik pomen izseljenskega fotografskega gradiva. Avtorica poda tudi nekaj temeljnih strokovnih napotkov pri urejanje fotografskega gradiva, ki bodo koristili tudi drugim slovenskim izseljenskim društvom po svetu.

KLJUČNE BESEDE: *arhivsko gradivo, muzejsko gradivo, izseljenci, fotografsko gradivo, Nemčija, Slovenski etnografski muzej*

ABSTRACT

THE PRESERVATION, DESCRIPTION AND CONTENT VALUE OF PHOTOGRAPHIC MATERIAL OF THE SLOVENE EMIGRATION ASSOCIATIONS IN GERMANY

The article aims to discuss the role of the Slovene Ethnographic Museum in the project titled "The Condition of Archival and Museum Material of the Slovene Emigrants in Germany". The author presents the process of arranging photographic material in some of the Slovene associations in Berlin and Stuttgart with the expert help of the museum, and exposes certain problems of such arrangement and the significance of such material. The considerable content importance of the emigration photographic material is particularly emphasized. The author also provides some basic expert instructions for the arrangement of photographic material that other Slovene emigration associations across the world may find useful as well.

KEY WORDS: *archival material, museum material, emigrants, photographic material, Germany, the Slovene Ethnographic Museum*

Uvod

Slovenski etnografski muzej je bil v obdobju 2006–2008 vključen v projekt *Stanje arhivskega in muzejskega gradiva pri slovenskih izseljencih v Nemčiji*. Projekt je vodil Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU (vodja projekta dr. Marjan Drnovšek), financirala pa sta ga Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in Agencija za raziskovalno dejavnost RS, saj je bil projekt uvrščen v sklop CRP *Konkurenčnost Slovenije 2006–2013*. Kot predstavnica Slovenskega etnografskega muzeja sem projekt vodila kustodinja v kustodiatu za slovenske izseljence in zamejce.

Slovenski etnografski muzej naj bi v okviru projekta pregledal stanje fotografskega gradiva med slovenskimi izseljenskimi društvi v Nemčiji, pomagal s strokovnimi napotki pri urejanju in hrambi teh, pa tudi s konkretno strokovno pomočjo pri urejanju na terenu samem, pri izbranih izseljenskih društvih v Nemčiji. Na podlagi navezave stikov z različnimi društvi in glede na zanimanje društev samih smo v Slovenskem etnografskem muzeju sodelovali s Slovenskim kulturno-prosvetnim in športnim društvom Slovenija e.V. Berlin (v nadaljevanju slovensko društvo v Berlinu) in Slovenskim kulturno-umetniškimi društvom Triglav Stuttgart e. V. (v nadaljevanju slovensko društvo Triglav v Stuttgartu). Glavni pobudnici sodelovanja, ki jima gre tudi zahvala zanj, sta bili Anica Kraner, predsednica društva v Berlinu, in Ana Štuhec, predsednica društva v Stuttgartu.

Skupaj smo pripravili šestnajst terenskih dni, deset v slovenskem društvu v Berlinu in šest v slovenskem društvu v Stuttgartu. Projekt pa je vključeval tudi pisno in telefonsko komuniciranje pred prihodom na teren in po vrnitvi z njega, s katerim smo strokovno sodelovanje nadaljevali.

V prispevku želim predstaviti pogloblitve vsebine poteka dela v Nemčiji ter podati tudi nekaj splošnih strokovnih napotkov, ki bodo koristili tudi drugim slovenskim izseljenskim društvom po svetu. Dobrodošlo je bilo sodelovanje Slovenskega etnografskega muzeja na *Seminarju za slovenske izseljenske arhivarje*, ki je potekal septembra 2008 v Ljubljani in na katerem sem navedeno tematiko predstavila v predavanju z naslovom *Praktične izkušnje pri urejanju fotografskega gradiva pri slovenskih izseljencih v Nemčiji*, saj smo lahko ob tem izmenjali izkušnje s predstavniki slovenskih društev iz vsega sveta, torej iz Kanade, ZDA, Argentine, Urugvaja, Avstralije, Nemčije in drugih evropskih držav. Urejanje fotografskega gradiva postaja med slovenskimi izseljenci vedno bolj aktualna vsebina in zato

je vredno tudi naše strokovne pozornosti.

Hramba fotografij

Na teren v Nemčijo sem prišla z dokaj bogatimi izkušnjami pri urejanju fotografskega gradiva, saj prav fotografije predstavljajo velik del izseljenskega fonda v SEM. Nisem pa imela prave predstave o tem, kako je urejeno in kako je shranjeno fotografsko gradivo pri slovenskih društvih v Nemčiji. Kmalu se je pokazalo, da gre pri društvih za posebne okoliščine. Društva so prostovoljne organizacije, ki niso zavezane določenim zakonskim in drugim normativom pri urejanju arhivskega, muzejskega in znotraj tega fotografskega gradiva, nimajo pa tudi svojih standardov. Način in vrsta hrambe sta odvisna od vsakega društva in njegovih prizadevanj. Ugotavljam, da si vsako društvo prizadeva imeti fotografsko gradivo urejeno ali vsaj "spravljeno" ter si v zadnjem času prizadeva razmere še izboljšati. Ne nazadnje je bilo tudi izvajanje tega projekta rezultat takega prizadevanja tako izseljenskih društev v Nemčiji kot pristojnih ustanov v Sloveniji.

Člani posameznih društev si za ureditev fotografskega gradiva po svoje prizadevajo, zdaj manj, drugič bolj intenzivno. O sistematiki pač še ne moremo govoriti. Tako v Berlinu kot v Stuttgartu smo ugotovili, da fotografije hranijo na različnih mestih in v več različnih prostorih. Prostore, v katerih v društvih hranijo fotografije, pa tudi drugo arhivsko gradivo, lahko označim za problematične. Društva delujejo kot prijazne, družabne skupnosti, so nekakšen vmesni prostor med domom in javnim prostorom, zasebnim in družbenim. Pravzaprav je bolj v ospredju prvo, torej društveni prostori delujejo za družabnosti, zato je v njih veliko prireditvev, kot so redna tedenska srečanja, proslave, plesi itd. Zato v društvenih prostorih tudi veliko kuhajo, pečejo, kadijo itd., vse to pa slabo vpliva na gradivo, ki je v teh prostorih, saj večinoma ni zaščiten. Nekaj ga je shranjenega v lesenih omarah, veliko pa tudi na policah. Tudi o tem smo se pogovarjali na seminarju za izseljenske arhivarje; nekateri so bili veseli opozorila o škodljivosti kuhinjske pare, saj vroča, mokra in masna, lepljiva seda na albume, mape, fascikle in police, pa o škodljivosti cigaretne dima ter različnih čistilnih sredstev, katerih hlapi se spojijo z zrakom v prostoru. Veseli so bili opozorila, ker je marsikateri član društva misel na škodljivost tovrstnih dejavnikov odrinil na stran. Seveda so dobili še dopolnjene strokovne napotke o hrambi fotografij, ki so jih posredovali strokovnjaki iz Arhiva RS dr. Jedert

Vodopivec, mag. Danijela Juričić Čargo in mag. Alojz Tršan. Skupni imenovalec vsem našim napotkom pa je bil: fotografije je treba hraniti v hladnih in temnih prostorih (do 10° C), v prostorih, kjer relativna vlaga ne presega 30%, tam, kjer je čim manj neugodnih zunanjih vplivov, saj vsi ti dejavniki, kot so toplota, vlaga, svetloba, prah, kuhinjska para, cigaretni dim, čistilna sredstva, insekti, glodalci lahko poškodujejo fotografije. Zato jih moramo hraniti v ločenih prostorih in v takšnih omarah, da delovanje teh vplivov preprečimo. Pomembno pa je tudi, kako sami delamo s fotografijami, saj jih lahko poškoduje tudi lepljenje z močnim lepilom na nepravo podlago in potem nasilno trganje z nje, prijemanje z (ne povsem čistimi) rokami, pisanje s napačnimi pisali na hrbtno stran itd.

Problematično je tudi, ker si društva z leti iščejo nove prostore, prilagojene svojim finančnim možnostim. Zaradi zmanjševanja števila članov (eden od razlogov je tudi vračanje družin in posameznikov iz Berlina in Stuttgarta domov v Slovenijo predvsem v zadnjih petih letih) je tudi manj dejavnosti, manj dohodka od prireditvev, manj dohodka od članarin in zato manj denarja za plačevanje najemnine za društvene prostore in za redno vzdrževanje. Društva se zato selijo v manjše prostore, ki so v obratnem sorazmerju s količino gradiva, saj se to z leti nabira: tako je prostor vedno manjši, gradiva pa vedno več. Posledica je vedno manj prostora za vedno več gradiva. Zato se razmere za hrambo z leti še slabšajo, o arhivskih ali depojskih prostorih tukaj ne moremo govoriti. Arhivsko gradivo je v prostorih članov društva; če je v njih toplo, je toplo tudi za gradivo; če je vlažno in hladno, je tako tudi za gradivo. Zato menim, da je prizadevanje za urejenost prostorov za gradivo v društvih prva naloga. Potem naj bo na vrsti urejanje ustrezne opreme za hrambo, kot so kovinske in aluminijaste omare, predalniki itd. Poskrbeti pa bo treba še za ustrezno hrambo v omarah, kot so nekislinske mape, ovojnice itd.

Popis fotografij

Slovensko društvo v Berlinu in slovensko društvo Triglav v Stuttgartu hranita obsežno in po vsebini bogato fotografsko gradivo. Ob začetku našega skupnega dela je bilo na različnih mestih: v albumih, kartonskih in pločevinastih škatlah, fasciklih, kuvertah, v kakršnih jih prinesemo od fotografa, v različnih mapah itd. in vedno ločeno od filmov oziroma negativov. Bile so tudi v različnih sobah in različnih omarah. Zato smo se pri obeh

društvih odločili, da najprej vse fotografije zberemo na enem mestu.

Za ureditev teh smo se odločili z namenom, da bi bile te fotografije ustrežneje shranjene in bile tudi bolj verodostojen dokument življenja, zgodovine, kulture in kulturne dediščine slovenskih izseljencev v Nemčiji. Le ustrezno hranjena in dokumentirana fotografija je lahko osnova za nadaljnje delo in postane zgodovinski dokument in pričevalni vir. Seveda bi bilo idealno, ko bi v društvi imeli ustrezen računalniški program, ki bi tak popis fotografij omogočal, vendar je delo na terenu pokazalo, da je še prezgodaj, da bi na takšen način v društvu v Berlinu in Stuttgartu lahko delali, saj za tako delo ni prave osebe, zato smo misel na računalniško obdelavo podatkov in fotografij opustili. Vsekakor pa menim, da bo v prihodnosti tudi takšen način popisa potreben in nujen. V Berlinu, kjer smo začeli, smo se zato odločili za ročni popis fotografij, saj se je pokazalo, da so fotografije pomanjkljivo opremljene s podatki, ter da bo najlažje in najhitreje, če jih najprej fizično popišemo in pustimo nadgraditev za prihodnje čase. Fotografije so bile že opremljene s podatki, vendar samo z delnimi. Takšni podatki so na primer bili: *"Dan žena"*, *"Konec šolskega leta"*, *"G. Peterle na obisku"*, *"Izlet s kolesom"*, *"Podelitev diplome"*, *"Obisk gostov iz Slovenije"* itd. Vendar pa ob njih ni bilo drugih ustreznih podatkov, kot so: kraj, datum, osebe na fotografiji, avtor fotografije. Strinjali smo se, da so temeljni podatki vsake fotografije oziroma sklopa fotografij, če gre za serijo fotografij istega dogodka, kraj, datum, ime dogodka, osebe na fotografiji, avtor posnetka. Vse fotografije, ki so bile v albumih, v katerih ni bilo prostora za zapis podatkov, smo iz teh albumov izločili, dodali pa še tiste, ki so bile doslej na drugih mestih, v škatlah, mapah, vrečkah, albumih, ovojnicah, fasciklih. Tako smo dobili zelo bogato zbirko fotografij – v Berlinu 2.700 in v Stuttgartu 750. Odločili smo se, da jih bomo razvrstili kronološko po letnicah, tako da bo imel vsak nov album svojo letnico, znotraj enega leta pa razvrstili fotografije tudi kronološko, na primer – prireditve od januarja do decembra. Fotografije, ki smo jih urejali, so bile fotografije iz obdobja po letu 1970, večinoma barvne in klasične izdelave. Z digitalnimi fotografijami smo se srečali le izjemoma, te so imeli v Stuttgartu natisnjene in vložene v posebne fascikle, ti. "Ordninge". Zakaj tako malo digitalnih fotografij v sodobnem času? S tem vprašanjem se ob veliki količini fotografij skorajda nismo ubadali; morda gre to pripisati upadanju živahnega društvenega življenja v obeh društvi v Nemčiji ali pa vsakdo svoje digitalne po-

snetke v večji meri zadržuje na svojem računalniku doma. Na to vprašanje ne morem odgovoriti, ker v Nemčiji niso bile predmet našega dela. Skrbi z digitalnimi fotografijami torej nismo imeli, prav tako pa ne s starimi originalnimi fotografijami, recimo iz začetka 20. stoletja, saj sta obe društvi nastali v novejšem času (Stuttgart 1971, Berlin 1982). V obeh društvih torej imajo fotografije iz zadnjih petindvajsetih let, ki kažejo društveno življenje in društveno dogajanje.

V društvih v Berlinu in v Stuttgartu so priskrbeli ustrezne večje albume, s prostorom za zapisovanje podatkov in delo se je začelo. Fotografije smo razvrstili po ustreznih kronoloških merilih. To je bilo včasih precej težko. Postaviti prireditve v pravi čas in prostor. Svetovala bi vsem izseljenskim društvom po svetu, naj se tega dela lotijo temeljito in počasi. Prav je, da si pri določanju datuma in imena prireditve pomagajo še z drugimi viri, ki v društvu obstajajo, kot so kronike, časopisni izrezki, ki so poročali o društvenem dogodku in tudi objavili fotografije s prireditve (te so nam lahko zdaj vir za primerjavo, ko iščemo ustrezne podatke), arhivskimi viri (zapisniki občnih zborov, zapiski o različnih prireditvah, zaznamki o dogodkih itd.), videoopnetki prireditvev (ti danes večinoma obstajajo še na kasetah VHS), društvena glasila, jubilejni zborniki. Tovrstnega gradiva, ki popisovalcu lahko pomaga priti do pravih podatkov, je še veliko. Predlagala sem tudi, naj se popisovalec ne zanaša le na svoj spomin, ampak naj podatke preveri pri več članih društva, saj je (zgolj) spomin enega samega človeka včasih lahko nezanesljiv. Menim tudi, da je za izseljenska društva v svetu pomembno tudi, da podatke zapišejo ne le v slovenskem, ampak tudi v jeziku države, v kateri živijo. V Nemčiji smo popisovali v slovenskem jeziku, saj gre za ekonomske izseljence prve generacije, ki niso nikoli prenehali komunicirati v slovenščini in jo odlično obvladajo. V vseh izseljenskih okoljih pa ni tako in še zlasti ne v naslednji in še mlajših generacijah, prav pa je, da podatke razume čim več ljudi, tudi prihodnjih rodov. Popis v jeziku države je pomemben tudi zato, ker bo morda kdaj del gradiva predan v hrambo kake ustrezne državne ustanove v priseljskem okolju, ali pa bo morda uporabljen za razstavo, publikacijo itd. Zato je dobro, če imamo gradivo že ustrezno urejeno. Tudi sodelovanje s strokovnjaki, arhivisti in muzealci iz ustanov v priseljskem okolju je zelo dobrodošlo, saj med izseljenci samimi ni tovrstnih strokovnjakov. Pomoč iz Slovenije je dobrodošla, vendar ne more biti tako stalna, kot so lahko stiki s strokovnjaki v kraju bivanja izseljencev. V nekaterih okoljih, kot so nam

povedali na seminarju za izseljenske arhivarje, taka sodelovanja že zelo dobro in plodno potekajo.

Ko začnemo popisovanje fotografij, imamo na izbiro dve možnosti: popisati vsako fotografijo ali pa izbrati za enoto sklop fotografij z enako vsebino, kot je proslava, obisk iz domovine itd. V Berlinu in v Stuttgartu smo se odločili za drugo možnost, saj je bilo fotografij veliko, časa za popis pa malo. Odločili smo se za popis *nosilne fotografije*, ki je bila najbolj povedna (na njej je bilo na primer posnetih največ gostov, ali nastopajočih). Te smo dali na začetek albuma, sledile pa so preostale fotografije istega dogodka. Določili smo kraj, čas, ime prireditve, osebe na njej. Avtorja fotografije smo pogosto izpustili, ker o njem ni bilo mogoče dobiti podatkov; vendar v času, ko postajajo avtorske pravice vse pomembnejše, to ni dobro, zato bo potrebno podatke še dopolniti.

Pri popisu fotografij sem svetovala tudi, da bi ob imenih gostov iz Slovenije (pa tudi sicer) zapisali tudi njihovo funkcijo, saj se funkcije političnih oseb spreminjajo. Tovrstne fotografije pričajo namreč tudi o povezanosti naših izseljencev s Slovenijo, tukajšnjim kulturnim in političnim življenjem, pa tudi "aktualnostjo" slovenskih izseljencev v določenem zgodovinskem obdobju. Fotografije v Nemčiji so pričale, da je bil vrhunec sodelovanja med Slovenijo in slovenskimi društvi v Nemčiji po slovenski osamosvojitvi, nekako od leta 1992 do leta 1994, saj so jih v tem obdobju obiskali predsednik države, predsednik vlade in številni drugi visoki gostje. V zadnjih letih takšnih obiskov ni več. Fotografije nam pričajo torej tudi o določenem zgodovinskem kontekstu.

Ko smo končali urejanje fotografij, smo uredili tudi negative. Tudi ti so bili shranjeni na različnih mestih, v različnih kuvertah in škatlah. Kupili smo ustrezne ovojnice za negative, jih razvrstili kronološko po letnicah, potem pa jih, na novo urejene vstavili v fascikel, tega v nekislinsko škatlo in shranili v omaro k albumom.

Vsebinski pomen fotografij

Menim, da so fotografije zelo bogat in pomemben del naše dediščine tako v slovenskem etničnem prostoru kot v izseljenstvu. Z ustreznimi vsebinskimi podatki opremljene fotografije so še posebej pomemben del. Zato sem se fotografij lotila kot muzealka, pa tudi etnologinja; pomembna je materialna ohranjenost, pa tudi njihov vsebinski kontekst. Zato fotografij ne popisujemo samo zase in za današnji čas, ampak s tem ustvarjamo pomembno bazo podatkov za nadaljnje raziskave in analize

bodisi zgodovinarjev, bodisi sociologov, etnologov, antropologov itd. Že primerjava vsebin fotografij samo dveh društev v Nemčiji pokaže mnoge specifičnosti, čeprav sta si društvi na prvi pogled zelo podobni: obe sta nastali v povojnem času, oba sta bili ustanovljeni med slovenskimi ekonomskimi izseljenci, ki so v Nemčijo prišli v 60. letih 20. stoletja, v društvih so ljudje iz tako rekoč iste generacije, rojene v 40. letih 20. stoletja. To so delavci na t. i. začasnem delu v tujini, ki so se zaposlili v industriji v obeh mestih. Pa vendar nekateri drugi dejavniki določajo specifičnosti v kulturnem življenju in delovanju obeh društev: šege in prazniki, ki so jih praznovali, so bili tudi lokalni, glede na to, s katerih območij so Slovenci v Stuttgartu ali v Berlinu. V Stuttgartu je več tistih, ki so prišli iz Ljutomera in njegove okolice. K praznovanju so dodali tudi "ljutomerski teden", ki ga v praznovanju berlinskega društva ni bilo; v Berlinu pa je več priseljencev iz brežiškega in sevniskega konca. Po drugi strani pa imata tudi obe mesti, Berlin in Stuttgart, svoje specifičnosti, ki so jih sprejeli tudi naši priseljenci. S svojim sodelovanjem kažejo tudi pripadnost okolju, ki jih je sprejelo.

Kakšen bi torej lahko bil smisel urejanja fotografij pri vseh večjih slovenskih društvih po svetu – o tem je tekla beseda tudi na seminarju za slovenske izseljenske arhivarje in to je končno tudi (idealni) cilj vseh naših prizadevanj? Če vzamemo za izhodišče fotografije, ki spremljajo koledarsko leto in v njem praznike in praznovanja v posameznih društvih, bi lahko naredili primerjalno analizo praznikov in prireditev, ker jih praznujejo Slovenci po svetu, njihove skupne točke in njihove specifičnosti. Zaznali smo lahko, da je 8. februar, slovenski kulturni praznik, tisti praznik, ki je stalnica pri vseh slovenskih društvih po svetu. Sicer pa je tudi veliko razlik: nekatera praznujejo dan žena, druga materinski dan; nekje je zelo živ dan očetov, drugje ga sploh ne poznajo. V nekaterih društvih cenijo praznovanje trgatve in v društvenih prostorih naredijo "brajde" pod stropom, nanje privežejo grozde in vesela trgatve v društveni dvorani ob domači glasbi se lahko začne. Drugje te prireditve ne poznajo. Vso to pestrost društvenega življenja, podobnosti in specifičnosti bogato dokumentirajo fotografije. Tudi proslava istih praznikov kaže posebnosti posameznih društev. Te so vidne v okrasitvi prireditvenih prostorov, različnih folklornih kostumih, različni so glasbeni gostje iz Slovenije itd. Fotografije kažejo še druge spremembe v času, tudi, če vzamemo pod drobnogled isto prireditev in jo spremljamo več let zapored, kot je na primer *konec šolskega leta*. Opazimo lahko spremembe v

simbolih, ki krasijo dvorano, napisih, obleki (modi) nastopajočih itd. Prav zato so fotografije zelo pomemben in zanimiv izraz društvenega življenja v času. Primerjave in analize bodo še toliko pomembnejše po določeni časovni odmaknjenosti. Zato je pomen urejenega in shranjenega fotografskega gradiva še toliko večji in delo bo prav gotovo obrodilo dobre strokovne rezultate.

Sklepne misli

Projekt *Stanje arhivskega in muzejskega gradiva pri slovenskih izseljencih v Nemčiji* je Inštitutu za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU in Slovenskemu etnografskemu muzeju ter slovenskima društvoma v Berlinu in v Stuttgartu omogočil zanimivo, pomembno in uspešno sodelovanje pri urejanju društvenega arhivskega in fotografskega gradiva. Obe društvi sta za svoje gradivo že do tedaj skrbeli, skupaj pa smo določili nove standarde pri hrambi, urejanju, razvrščanju in popisovanju. Zato upamo, da se bo tovrstno sodelovanje lahko še nadaljevalo in razširilo tudi na druga društva. Izseljenci sami so pokazali veliko zanimanja zanj, pripravljenosti za delo, zavzetosti in – in to je bilo v Nemčiji res prijetna izkušnja – tudi veliko nadvse prijazne gostoljubnosti. Na poti do urejenosti in hrambe gradiva med slovenskimi izseljenci v Nemčiji kot resnično arhivskega ali muzejskega gradiva bi nas tako čakalo še kar nekaj stopnic do vrha: 1. ureditev namenskih arhivskih (depojskih) prostorov, ki bodo od društvenih prostorov primerno ločeni ter postavljeni v ustrezno okolje v skladu z arhivskimi standardi (glede na klimatske razmere); 2. ustreznna oprema prostorov – aluminijaste omare in predalniki; 3. zagotovitev ustrezne (nekislinske itd.) embalaže za hrambo dokumentov, fotografij, filmov itd.; 4. računalniški program za popis arhivskega gradiva; 5. skrbnikom gradiva v društvih bo treba posredovati vse znanje, potrebno za nadaljnje delo.

Literatura

Hudelja, Mihaela: Teoretične (pred)postavke o fotografiji in njena aplikativnost v etnološki vedi. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 36, št. 2/3, Ljubljana: 1996, str. 14–16.

Koprivec, Daša: O prvem obdobju delovanja Kustodiatia za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in tujih etnij. *Etnolog* 13, Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2003, str. 209–222.

Sosič, Barbara: Beleženje vsakdanjega življenja s fotografijo. *Etnolog* 18 (2008), str. 229–232.

Vodopivec, Jedert: Hraniti in ohraniti fotografsko gradivo. *Zborovanje Slovenskega muzejskega društva* (ur. Darko Knez), Ptuj, 2003, str. 68–78.

Vodopivec, Jedert: Načela za hrambo gradiva in ravnanje z njim. *Sodobni arhivi*, št. 22, Ljubljana, 2000, str. 133–139.

Viri

Fotografsko gradivo v Slovenskem kulturno-prosvetnem in športnem društvu "Slovenija" e.V. Berlin (2.700 enot)

Fotografsko gradivo v Slovenskem kulturno-umetniškem društvu Triglav Stuttgart e. V. (750 enot)

Zusammenfassung

VERWAHRUNG, INVENTARISIERUNG UND INHALTLICHE BEDEUTUNG FOTOGRAFISCHEN ARCHIVMATERIALS BEI DEN SLOWENISCHEN AUSWANDERERVEREINEN IN DEUTSCHLAND

Der Beitrag behandelt die Mitwirkung des Slowenischen ethnografischen Museums an dem Projekt "Erhaltungszustand von Archiv- und Museumsmaterial bei slowenischen Emigranten in Deutschland". Das Museum hat in der Zeit von 2006 bis 2008 mit zwei Vereinen in Deutschland zusammengearbeitet, und zwar mit dem Slowenischen Kultur-, Bildungs- und Sportverein Slovenija e. V. Berlin und mit dem Slowenischen Kultur- und Kunstverein Triglav Stuttgart e. V. Die Mitwirkung des Slowenischen ethnografischen Museums wurde vom Institut für slowenische

Aussiedler beim wissenschaftlichen Forschungszentrum der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste (Projektleitung) ermöglicht und vom Regierungsamt der Republik Slowenien für Auslands Slowenen und von der Agentur der Republik Slowenien für Forschungstätigkeit finanziert.

Der Hauptzweck der Zusammenarbeit bestand in der fachlichen Unterstützung des Museums bei der Ordnung und Verwahrung fotografischen Archivmaterials in den beiden Vereinen. Der Beitrag behandelt deshalb im ersten Teil die unmittelbare Arbeit vor Ort in Deutschland und bietet im zweiten Teil auch einige grundsätzliche Anleitungen bei der Ordnung fotografischen Archivmaterials, die auch anderen slowenischen Auswanderervereinen von Nutzen sein werden. Eine Schlüsselrolle kam deshalb den räumlichen Bedingungen der Verwahrung zu. Zu den Grundregeln der Verwahrung gehört, dass die Fotos in kühlen (bis 10° C), dunklen Räumen aufbewahrt werden, in Räumen, wo die relative Luftfeuchtigkeit 30% nicht übersteigt und möglichst geringe nachteilige äußere Einflüsse herrschen, da all diese Faktoren wie Wärme, Feuchte, Licht, Staub, Küchendunst, Zigarettenrauch, Putzmittel, Insekten, Nagetiere die Fotos nachhaltig beschädigen können. Sie müssen daher in getrennten Räumen und in Aluminium- oder Metallkästen aufbewahrt werden. Zu den Basisdaten bei der Inventarisierung von Fotos zählen: Ort, Datum, Ereignis, abgebildete Personen, Autor. In dem Beitrag wird auch die große inhaltliche Bedeutung von Fotos betont, die ein vielfältiges und wichtiges Erbe sowohl im slowenischen Raum als in der Emigration darstellen. Vor allem mit entsprechenden inhaltlichen Angaben versehene Fotos bilden einen besonders wichtigen Teil des Kulturerbes der Auslands Slowenen.